

**Ściąganie w szkole
jako przejaw nieuczciwości szkolnej**

Prace Naukowe

Uniwersytetu Śląskiego
w Katowicach
nr 3648

Joanna Gózdź

**Ściąganie w szkole
jako przejaw nieuczciwości szkolnej**

Recenzent:
Bogusław Śliwerski

Redaktor
Aleksandra Zok-Smoła

Projektant okładki
Damian Frania

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Teresa Sojka

Łamanie
Bogusław Chruściński

Copyright © 2019 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-984-9
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-985-6
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 14,75. Ark. wyd. 17,0. Papier
offset. kl. III, 90 g Cena 20 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: "TOTEM.COM.PL Sp. z o.o." Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Teoretyczne podstawy badań własnych – perspektywy widzenia zjawiska ściągania i jego determinant	11
1.1. Szkoła jako przestrzeń uczenia się i rozwoju psychospołecznego	13
1.1.1. Motywacja i edukacja w ujęciu <i>Self-Determination Theory</i>	15
1.1.2. Percepcja zachowań rodziców i nauczycieli	22
1.1.3. Percepcja relacji w klasie	27
1.2. Szkoła jako przestrzeń uczenia się zachowań pozanormatywnych	33
1.2.1. Pojęcie dewiacji	33
1.2.2. Teoria neutralizacji D. Matzy i G.M. Sykesa jako podłoże zjawiska ściągania	35
1.3. Ściąganie jako przejaw „patologii szkoły”	36
1.3.1. Ściąganie w szkole – analiza teoretyczna	37
1.3.2. Źródła i motywacja do ściągania	44
1.3.3. Ujęcie ściągania w kategoriach ryzyka i ryzykowania	45
1.3.4. Rozwój moralny jako wyznacznik skłonności do ściągania	47
1.4. Podsumowanie	50
2. Założenia metodologiczne badań własnych	53
2.1. Cel i przedmiot badań własnych – uzasadnienie podjęcia badań	53
2.2. Główne założenia teoretyczne badań własnych	56
2.3. Problematyka badań – pytania i hipotezy badawcze	56
2.4. Metody badań	60
2.5. Opis doboru próby i terenu badań	61
2.6. Zmienne i ich operacjonalizacja	63
2.7. Analiza statystyczna	77

3. Analiza wyników badań własnych – ściąganie w percepcji i doświadczeniach uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz rola czynników sytuacyjnych i intrapsychicznych	79
3.1. Rozpowszechnienie oraz opinie i deklaracje uczniów na temat ściągania	79
3.1.1. Rozpowszechnienie zjawiska i sposoby ściągania	80
3.1.2. Uzasadnienie zjawiska	89
3.1.3. Czynniki powstrzymujące uczniów od ściągania	99
3.1.4. Konsekwencje zjawiska ściągania w percepcji uczniów	102
3.1.5. Pomoc w ściąganiu – zachowania i emocje związane z sytuacją „wymuszenia ściągania”	107
3.1.6. Postawy wobec donosicielstwa jako mechanizm utrwalenia zjawiska ściągania	114
3.1.7. Czytelnictwo i odrabianie prac domowych jako elementy zjawiska ściągania	117
3.1.8. Wolne uwagi badanych na temat ściągania	123
3.2. Podsumowanie pierwszej części badań	126
3.3. Mediacyjna rola motywacji do nauki w relacji pomiędzy percepcją otoczenia a ściąganiem	132
3.3.1. Mediacyjna rola motywacji do nauki w relacji pomiędzy percepcją zachowań rodziców a ściąganiem	133
3.3.2. Mediacyjna rola motywacji do nauki w relacji pomiędzy percepcją zachowań nauczyciela a ściąganiem	141
3.3.3. Mediacyjna rola motywacji do nauki w relacji pomiędzy percepcją relacji w klasie a ściąganiem	145
3.4. Podsumowanie drugiej części badań	147
3.5. Sytuacyjne i intrapsychiczne uwarunkowania skłonności do ściągania – analiza wyników trzeciej części badań	155
Podsumowanie i wnioski końcowe	161
Aneks	181
Bibliografia	223
Wykaz tabel i rysunków	231
Summary	235

Wprowadzenie

Kształcenie stanowi bazę dla rozwoju społeczeństwa, kultury i cywilizacji, toteż każde odpowiedzialnie rządzone państwo dba o edukację swoich obywateli przez organizację systemu wychowawczo-oświatowego, którego podstawowym elementem jest szkoła. Jej funkcje, a jednocześnie cele, to wychowanie, opieka oraz szeroko rozumiany rozwój podopiecznych – zarówno społeczny, jak i intelektualny, moralny oraz emocjonalny.

Obecnie media często nagłaśniają różnego rodzaju afery wpływające na obniżenie wiarygodności instytucji oświatowych oraz braku zaufania w odniesieniu do wypełniania przez nie przypisywanych im funkcji – zarówno dydaktycznych, jak i socjalizacyjnych. Jednym z często pojawiających się w obszarze edukacji zjawisk jest ściąganie.

Ściąganie traktowane jest jako nieuczciwość szkolna. Najczęściej pojmowane jest ono jako odpisywanie odpowiedzi z przygotowanych wcześniej ściąg lub korzystanie z pomocy rówieśników, jest ono kojarzone z sytuacjami pisemnych sprawdzianów wiedzy, kartkówek i egzaminów. W szerokim rozumieniu ściąganie obejmuje również odpisywanie zadań domowych, korzystanie z dostępnych (np. w Internecie) gotowców i prac pisemnych, bez podjęcia samodzielnej pracy, a także posługiwanie się streszczeniami lektur, nazywanymi często „ściągami”, zamiast pełnego tekstu lektury.

Ściąganie nie jest uznawane w Polsce za problem społeczny i traktuje się je jako coś, co „zawsze było, jest i będzie”. Widoczne jest społeczne przyzwolenie na ściąganie, a nawet pozytywne jego postrzeganie i traktowanie go przez uczniów jako tradycję, którą należy pielęgnować (KOBIEŃSKI, 2006). W badaniach sondażowych CBOS-u z 1997 roku 52,0% Polaków uznało ściąganie na maturze za czynność niewywołującą oburzenia. Z kolei w badaniach Magdaleny DOLIŃSKIEJ (2006) 79,75% uczniów klas trzecich szkół gimnazjalnych przyznało, że w czasie jednego miesiąca poprzedzającego badanie przynajmniej raz ściągało

w trakcie sprawdzianu, korzystając ze ściąg, 91,75% przynajmniej raz odpisywało odpowiedzi lub pytało o nie kolegów, a tylko 8% uczniów oceniło te czynności jako zdecydowanie naganne. Takie wyniki świadczą o tym, że jest to zjawisko wszechobecne i normalizowane w polskiej szkole.

Ściąganie jednak ani nie jest przestępstwem, ani nie ma o nim mowy w regulaminach. Nauczyciele twierdzą, że o kwestiach tak oczywistych się nie mówi (KOBIEŃSKI, 2006). Ponadto, ściąganie jest zjawiskiem wygodnym nie tylko dla uczniów, ale i dla nauczycieli, dla których liczą się pozytywne oceny, a nie sposób ich uzyskania, co może stanowić podstawę przyzwolenia na ściąganie, będące „przykrywką” dla ich nieefektywności lub też dla nieefektywnie funkcjonującego systemu edukacji.

Istnieją różnice kulturowe w postrzeganiu ściągania. Odmienne niż w Polsce, np. w Stanach Zjednoczonych (ale nie tylko), może być ono surowo karane, jest także zjawiskiem społecznie potępianym. Z kolei w Polsce przymyka się na ściąganie oko. W literaturze wskazuje się, że takie różnice mogą wynikać z uwarunkowań historycznych. W Polsce w przeszłości zjawisko to mogło zostać przewartościowane i traktowane w kategoriach pozytywnych jako próba walki z rusyfikacją czy germanizacją. Niemożność dostrzeżenia ściągania wśród kategorii problemowych mogła przyczynić się do rozpowszechniania tego zjawiska. Z kolei to, co powszechne, staje się również normalne, dlatego też w Polsce nie potępia się ściągania. W gruncie rzeczy nie potępia się zachowań nieetycznych, które mogą być generalizowane i mogą mieć swoje konsekwencje w przyszłych zachowaniach nie tylko w sferze edukacyjnej, ale również w pozostałych sferach życia.

Zgodnie z założeniami ukrytego programu (JACKSON, 1968, za: JANKOWSKI, 1995) system edukacji oprócz realizacji w mniejszym lub większym stopniu przypisywanych mu celów może uczyć również oszustwa. Istotne zatem z punktu widzenia pedagogiki jest postawienie pytania o przyczyny takiej sytuacji oraz mechanizmy sięgania przez uczniów po niedozwoloną pomoc.

W obliczu deficytu publikacji dotyczących tematyki ściągania na gruncie polskim, zwłaszcza takich, które poszukują jego predyktorów, celem niniejszej pracy staje się nie tylko diagnoza postaw uczniów wobec ściągania, ale również próba określenia wpływu czynników intrapsychicznych oraz sytuacyjnych na skłonność do ściągania, a także do pomocy w ściąganiu. W przeprowadzonych badaniach uwzględniono zatem czynniki tkwiące w:

- jednostce, takie jak moralność czy motywacja do nauki;
- w obrębie instytucji szkolnych (percepcja zachowań nauczyciela, percepcja relacji w klasie, występowanie czynników neutralizujących normy, wielkość ryzyka przyłapania na ściąganiu);
- w obrębie rodziny (percepcja zachowań rodziców).

Niniejsza praca¹ składa się z wprowadzenia oraz trzech zasadniczych części: teoretycznej, metodologicznej oraz analizy wyników badań, a także podsumowania i wniosków końcowych. Ponadto w końcowej części pracy zamieszczono bibliografię, spisy tabel i rysunków oraz aneks, w którym załączono zastosowane narzędzia badawcze, zestawienie wykorzystanych scenariuszy zdarzeń, klucze do skonstruowanych skal pomiarowych oraz zestawienie współczynników ich rzetelności, a także tabel z wynikami analiz regresji niezbędnych w przeprowadzaniu analizy mediacji.

W pierwszej – teoretycznej – części pracy przedstawiono, na podstawie obowiązujących koncepcji teoretycznych, literatury przedmiotu oraz aktualnych danych empirycznych, niezbędne pojęcia, na których opiera się projekt przeprowadzonych badań, a także uwzględnionych w nich zmiennych. Zaprezentowano problematykę uczenia się oraz poddano dyskusji pojęcie *ściągnięcia*, które następnie omówiono w aspekcie ryzyka i ryzykowania. Dodatkowo przedstawiono koncepcję rozwoju moralnego i pojęcie *moralności*, będącej jednym z wyznaczników skłonności do ściągnięcia, a równolegle omówiono także koncepcję neutralizacji w ujęciu Davida Matzy i Greshama M. Sykesa. Zaprezentowano pojęcie *motywacji* i przedstawiono podstawowe jej teorie w odniesieniu do problematyki edukacji. Szczególnie podkreślono podejście Edwarda Deciego i Richarda Ryana. Omówiono także problematykę społecznego kontekstu procesu kształcenia w odniesieniu do środowiska rodzinnego i zachowań rodziców, a także do środowiska szkolnego i zachowań nauczycieli oraz relacji w klasie.

W drugiej części pracy zaprezentowano metodologiczną koncepcję badań własnych w oparciu o wiedzę i sposoby postępowania badawczego. Część ta rozpoczyna się od przedstawienia celu i przedmiotu badań. Następnie zamieszczono podstawowe założenia, w oparciu o które przeprowadzono niniejsze badania. Problematykę badań własnych podzielono na trzy części. Pytania i hipotezy zostały adekwatnie rozdzielone pomiędzy wyszczególnione części badań. Zaprezentowano metody badań oraz scharakteryzowano grupę osób poddaną procedurze badawczej. Przedstawiono zmienne uwzględnione w badaniach wraz z ich definicjami i operacjonalizacją. Większość z nich operacjonalizowano za pomocą skal pomiarowych własnej konstrukcji, opisano więc także ich procedury oraz podano wyniki analiz czynnikowych, trafności treściowej i rzetelności skal. Zarysowano również podstawowe metody analizy statystycznej służącej opracowaniu wyników przeprowadzonych badań.

Trzecia część pracy obejmuje analizę i interpretację wyników badań wraz z odpowiedzią na postawione pytania badawcze oraz rozstrzygnięcie prawdziwości postawionych hipotez badawczych.

¹ Monografia została przygotowana na podstawie dysertacji doktorskiej obronionej pod kierunkiem prof. UŚ dr hab. Ewy Wysockiej na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w 2015 roku.

W zakończeniu przedstawiono interpretację uzyskanych wyników badań w świetle literatury przedmiotu oraz w odniesieniu do dostępnych w niej danych empirycznych. Przedstawiono również wnioski wynikające z rezultatów badań pozwalające na zarysowanie obrazu zjawiska ściągania w polskiej szkole oraz przyjmowanych przez uczniów postaw względem niego, jego korelatów, predyktorów oraz wpływu percepcji zachowań rodziców i nauczycieli, a także percepcji relacji w klasie na skłonność do ściągania, z uwzględnieniem pośredniczącej roli motywacji do nauki.

W opiniach wielu ludzi ściąganie nie jest zjawiskiem ani jednoznacznie pozytywnym, ani też negatywnym, zatem trudne byłoby całkowite jego wyeliminowanie z rzeczywistości szkolnej. Jednak znajomość postaw uczniów wobec ściągania oraz wyznaczników tego zjawiska może ułatwić opiekunom organizowanie procesu uczenia się w takich warunkach, które prowadzą do jak największej efektywności. Świadomość wpływu zachowań uczniów oraz relacji w klasie nie tylko na procesy motywacyjne, ale również na skłonność do ściągania może przyczynić się do ich przynajmniej drobnej korekty, która z kolei zwrótnie wpływać może na zmniejszenie skłonności do ściągania lub zniwelowanie takiej potrzeby u uczniów.

Wykaz tabel i rysunków

- Tabela 1. Eksplikacja pojęcia ściągania
- Tabela 2. Klasyfikacja nieuczciwych uczniów i studentów
- Tabela 3. Struktura grupy badanej
- Tabela 4. Struktura czynnikowa twierdzeń wchodzących w skład kwestionariusza „Sprawdziany”
- Tabela 5. Struktura czynnikowa pozycji wchodzących w skład kwestionariusza „Percepcja zachowań rodziców” – percepcja matki
- Tabela 6. Struktura czynnikowa pozycji wchodzących w skład kwestionariusza „Percepcja zachowań rodziców” – percepcja ojca
- Tabela 7. Struktura czynnikowa kwestionariusza „Percepcja zachowań nauczyciela”
- Tabela 8. Struktura czynnikowa kwestionariusza „Percepcja relacji w klasie”
- Tabela 9. Struktura czynnikowa kwestionariusza „Motywacja do nauki”
- Tabela 10. Charakterystyka przestrzeni zmiennych w drugiej części badań
- Tabela 11. Rozkłady zmiennych na skalach
- Tabela 12. Struktura czynnikowa kwestionariusza „Normy”
- Tabela 13. Rozkłady zmiennych na skalach kwestionariusza „Normy”
- Tabela 14. Charakterystyka przestrzeni zmiennych w trzeciej części badań
- Tabela 15. Odsetek sprawdzianów, na których uczniowie ściągają z wyszczególnieniem przedmiotów szkolnych
- Tabela 16. Różnice pomiędzy płciami pod względem częstości ściągania na sprawdzianach – Statystyki testu U Manna–Whitneya
- Tabela 17. Korelacje Pearsona pomiędzy częstością ściągania na sprawdzianach a wynikami w nauce z poszczególnych przedmiotów
- Tabela 18. Sposoby ściągania ($N = 793$)
- Tabela 19. Samodzielność przygotowania ściąg ($N = 785$)
- Tabela 20. Autor ściąg/sposób ich pozyskania w przypadku niesamodzielnego ich przygotowania ($N = 422$)
- Tabela 21. Powody ściągania w szkole ponadgimnazjalnej ($N = 797$)
- Tabela 22. Typologia przyczyn ściągania ($N = 797$)
- Tabela 23. Powinność nauczyciela w sytuacji ściągania w percepcji uczniów ($N = 906$)

- Tabela 24. Ofiary ściągania w opiniach uczniów ($N = 888$)
- Tabela 25. Powody nieściągania wskazywane przez uczniów ($N = 81$)
- Tabela 26. Typologia przyczyn nieściągania ($N = 81$)
- Tabela 27. Częstość przyłapania na ściąganiu przez nauczyciela ($N = 915$)
- Tabela 28. Konsekwencje przyłapania na ściąganiu ($N = 219$)
- Tabela 29. Percepcja reakcji nauczycieli na ściąganie w klasie ($N = 908$)
- Tabela 30. Odczucia po ściąganiu ($N = 850$)
- Tabela 31. Przyczyny pomocy kolegom na sprawdzianie ($N = 832$)
- Tabela 32. Sposób pomocy kolegom na sprawdzianie ($N = 764$)
- Tabela 33. Deklarowane zachowania w sytuacji próby odpisywania bez pytania o zgodę ($N = 852$)
- Tabela 34. Odczucia uczniów w sytuacji prób ściągania przez innych ($N = 859$)
- Tabela 35. Postawy uczniów wobec donosicielstwa w sytuacji ściągania ($N = 856$)
- Tabela 36. Częstość nie odrabiania prac domowych z poszczególnych przedmiotów
- Tabela 37. Odsetek samodzielnie odrobionych prac domowych z uwzględnieniem przedmiotów
- Tabela 38. Współczynniki korelacji Pearsona – związek pomiędzy wynikami w nauce a odsetkiem samodzielnie odrobionych prac domowych w zakresie poszczególnych przedmiotów
- Tabela 39. Źródła pomocy w odrabianiu zadań domowych ($N = 824$)
- Tabela 40. Liczba przeczytanych lektur z uwzględnieniem klasy ($N = 764$)
- Tabela 41. Czytelność lektur i streszczeń w zależności od płci i typu szkoły
- Tabela 42. Macierz korelacji Pearsona pomiędzy zmiennymi
- Tabela 43. Macierz korelacji między zmiennymi quasieksperymentalnymi ($N = 736$)
- Tabela 44. Wyniki analizy regresji metodą wprowadzenia

- Rys. 1. Drogi osiągnięcia sukcesu szkolnego
- Rys. 2. Hipoteza mediacyjnej roli motywacji w związku pomiędzy percepcją zachowań rodziców a ściąganiem
- Rys. 3. Hipoteza mediacyjnej roli motywacji w związku pomiędzy percepcją zachowań nauczyciela a ściąganiem
- Rys. 4. Hipoteza mediacyjnej roli motywacji w związku pomiędzy percepcją relacji w klasie a ściąganiem
- Rys. 5. Zależności pomiędzy moralnością, neutralizacją, wielkością ryzyka przyłapania na ściąganiu, celem ściągania a prawdopodobieństwem podjęcia decyzji o ściąganiu
- Rys. 7. Liczebność ściągających i nieściągających ze względu na płeć
- Rys. 8. Dominujące metody i techniki ściągania w deklaracjach uczniów
- Rys. 9. Samodzielność przygotowania ściąg a płeć
- Rys. 10. Sposób postrzegania przez uczniów ofiar ściągania
- Rys. 11. Częstość przyłapania a płeć
- Rys. 12. Dominujący kierunek emocji uczniów po ściąganiu
- Rys. 13. Uogólnione kategorie pomocy w ściąganiu wskazywane przez uczniów
- Rys. 14. Struktura zachowań w sytuacji „wymuszenia pomocy”
- Rys. 15. Kierunek dominujących emocji towarzyszących pomocy w ściąganiu

- Rys. 16. Reakcje na donosicielstwo
- Rys. 17. Schemat analizy relacji między zmiennymi w modelu mediacyjnym
- Rys. 18. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją matki jako wspierającej autonomię, motywacją oraz ściąganiem sprawczym
- Rys. 19. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją matki jako kontrolującej, motywacją oraz ściąganiem sprawczym
- Rys. 20. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją ojca jako wspierającego autonomię, motywacją oraz ściąganiem sprawczym (mediacje częściowe)
- Rys. 21. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją ojca jako wspierającego autonomię, motywacją oraz ściąganiem sprawczym (mediacje całkowite)
- Rys. 22. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją ojca jako kontrolującego, motywacją oraz ściąganiem sprawczym (mediacje całkowite)
- Rys. 23. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją zachowań nauczyciela jako wspierających autonomię, motywacją oraz ściąganiem sprawczym (mediacje częściowe)
- Rys. 24. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją zachowań nauczyciela jako kontrolujących, motywacją oraz ściąganiem sprawczym (mediacje częściowe)
- Rys. 25. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją zachowań nauczyciela jako kontrolujących, motywacją oraz ściąganiem pomocniczym (mediacje całkowite)
- Rys. 26. Mechanizmy zależności pomiędzy percepcją klasy jako współpracującej, motywacją oraz ściąganiem sprawczym (mediacje całkowite)
- Rys. 27. Mediacyjna rola motywacji w relacji pomiędzy percepcją zachowań matki a ściąganiem
- Rys. 28. Mediacyjna rola motywacji w relacji pomiędzy percepcją zachowań ojca a ściąganiem
- Rys. 29. Mediacyjna rola motywacji w relacji pomiędzy percepcją zachowań nauczyciela a ściąganiem

Joanna Gózdź

Using cheat sheets at school as a manifestation of scholastic fraud

Summary

The aim of the present work was to present the problems associated with using cheat sheets in post-gimnazjum schools within a theoretical framework and on the basis of the results of research which has been heretofore conducted in this field. Moreover, the results of the research conducted by the author was presented.

The work consists of two fundamental parts. The first part contains a theoretical introduction to the understanding of the phenomenon of using cheat sheets at school and the determinatives thereof. This part constitutes the basis for the results of the author's personal research, conducted and discussed in the further part of the book. The first subchapter presents the school as the basic environment of the psychosocial development of the pupil and discusses the basic theories of motivation in education with special reference to the concept of the Self-Determination Theory, as well as the role of perception-related factors in the context of the behaviour of teachers, parents and the relations in the class. The second subchapter presents the school as the area of acquiring extranormative behaviour; it discusses the selected theories of deviation in reference to the phenomenon of using cheat sheets, including the theory of neutralisation. The second subchapter discusses the theoretical bases of the problem of cribbing, its origins and the motivation to crib among pupils. These aspects were related to the category of risk and of moral development.

The second part presents the methodological concepts of the research which was conducted. The aim and the object of research, the problems and hypotheses, the methods of research, the selection of the research sample and the area of research were described in detail. The variables which were taken into account in the research and the detailed operationalisation of these variables in the form of a presentation of the tools which were constructed for the purposes of research were described. Moreover, the methods of the statistical analysis of the research were presented.

The third part of the work constitutes a description of the results of research which was conducted. This part was divided into three subchapters. The first subchapter constitutes an attempt at describing and systematising the phenomenon of cribbing and the associated experiences in the perception of pupils. Here the opinions and declarations of pupils concerning the diffusion of the phenomenon and the ways and means of cribbing, the justifying and repelling motivation to crib or not to crib as well as the consequences of cribbing. Moreover, the problems of providing assistance in cribbing and the behaviour and emotions of pupils which appear in the situation of "extorting assistance" as well as the attitudes toward "squealing" are presented. Additionally, the experiences of pupils associated with items in the school reading lists and doing homework as

elements of scholastic fraud as well as the voluntary remarks of pupils about the phenomenon of cribbing itself are presented. The second subchapter presents the problems of the mediatory role of motivation to study in the concept of the Self-Determination Theory (in the following planes: amotivation, external motivation, introjected motivation, motivation based on identification and internal motivation) in the relations between: the perception of the behaviour of parents and teachers (construed in two dimensions: control and fostering autonomy) and the perception of the relations in the class – competition as well as collaboration and support between pupils and cribbing which involves three factors: causative cribbing, being an accessory to cribbing and reluctance to provide assistance. The third subchapter constitutes a description of the results of a quasi-experiment involving the influence of the magnitude of risk, the appearance of the factor which neutralises norms, the purpose of cribbing, the proclivity to observe norms and the proclivity to break them to the proclivity to cribbing.

The work features a conclusion, a general reflection upon the phenomenon of cribbing and the interpretation of the results of research which were acquired in the context of their significance to educational practice.